

Brussel, 26 juni 2018
(OR. en)

10555/18

ELARG 41
COWEB 102

RESULTAAT BESPREKINGEN

van:	het secretariaat-generaal van de Raad
aan:	de delegaties
nr. vorig doc.:	10374/18
Betreft:	DE UITBREIDING EN HET STABILISATIE- EN ASSOCIATIEPROCES – Conclusies van de Raad

Voor de delegaties gaan hierbij conclusies van de Raad over de uitbreiding en het stabilisatie- en associatieproces, die op 26 juni 2018 door de Raad zijn aangenomen.

RAAD ALGEMENE ZAKEN**CONCLUSIES VAN DE RAAD OVER DE UITBREIDING EN HET STABILISATIE- EN ASSOCIATIEPROCES**

1. De Raad neemt nota van de mededeling van de Commissie van 17 april 2018 over het uitbreidingsbeleid van de EU, alsmede van de verslagen over Montenegro, Servië, Turkije, de voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië, Albanië, Bosnië en Herzegovina, en Kosovo*. Het verheugt de Raad dat de Commissie een nieuwe methode toepast en haar rapportagecyclus afstemt op de beoordeling van de economische hervormingsprogramma's. De Raad neemt tevens nota van de mededeling van de Commissie "Een geloofwaardig vooruitzicht op toetreding en een grotere EU-betrokkenheid bij de Westelijke Balkan" van 6 februari 2018.
2. De Raad bevestigt zich voor uitbreiding te zullen inzetten; uitbreiding blijft tot het essentiële beleid van de Europese Unie behoren, in overeenstemming met de hernieuwde consensus over uitbreiding, die door de Europese Raad van 14 en 15 december 2006 en in de daaropvolgende Raadsconclusies is bekrachtigd. Uitbreiding blijft een strategische investering in vrede, democratie, welvaart, veiligheid en stabiliteit in Europa vormen. De Europese kernwaarden omarmen en zich ertoe verbinden blijft een keuze en die keuze is essentieel voor alle partners die tot de EU willen toetreden. Conform hiermee verwacht de Raad van de partners dat zij hun verantwoordelijkheid opnemen, zich ten volle hechten aan de Europese waarden en zich krachtig blijven inzetten voor noodzakelijke hervormingen in het belang van hun bevolking. In het licht van de reeds gemaakte vorderingen verheugt het de Raad dat de Westelijke Balkan zich tijdens de top van Sofia voor deze gehechtheid heeft uitgesproken en zich heeft aangesloten bij de verklaring van Sofia. Herinnerend aan de agenda van Thessaloniki en de verklaring van Sofia wijst de Raad andermaal op de ondubbelzinnige steun van de EU voor het Europese perspectief van de landen van de Westelijke Balkan. De EU is vastbesloten haar betrokkenheid op alle niveaus te versterken en te intensiveren om de politieke, economische en sociale omvorming in de regio te ondersteunen, onder meer door de bijstand op te voeren op basis van de concrete vooruitgang die de Westelijke Balkan heeft geboekt op het gebied van de rechtsstaat, alsmede inzake sociaal-economische hervormingen. Turkije blijft een kandidaat-lidstaat en op vele gebieden een belangrijke partner.

* Deze benaming laat de standpunten over de status van Kosovo onverlet, en is in overeenstemming met Resolutie 1244 (1999) van de VN-Veiligheidsraad en het advies van het Internationaal Gerechtshof over de onafhankelijkheidsverklaring van Kosovo.

3. In aansluiting op voorgaande Raadsconclusies en in het kader van de politieke criteria van Kopenhagen en het stabilisatie- en associatieproces, dat het gemeenschappelijk kader blijft voor de betrekkingen met de landen van de Westelijke Balkan, herhaalt de Raad dat er, conform de hernieuwde consensus inzake uitbreiding, eerlijke en consistente voorwaarden moeten worden gehanteerd en dat het beginsel van de eigen merites in acht moet worden genomen, naast de capaciteit van de EU, op alle vlakken, om nieuwe leden op te nemen.
4. De Raad benadrukt dat de aandacht moeten blijven uitgaan naar fundamentele hervormingen om aanhoudende structurele tekortkomingen te verhelpen op het gebied van de rechtsstaat, de grondrechten, economische ontwikkeling en concurrentievermogen, het versterken van de democratische instellingen en de hervorming van het openbaar bestuur. Een solide staat van dienst wat de uitvoering van hervormingen betreft en concrete en tastbare resultaten op deze cruciale terreinen blijven essentieel, met name voor het tempo van de toetredingsonderhandelingen in het algemeen.
5. De rechtsstaat is een van de fundamentele waarden waarop de EU is gegrondvest, en vormt de kern van zowel het toetredingsproces als het stabilisatie- en associatieproces. Hervormingen zijn nodig om de belangrijke resterende uitdagingen ter zake aan te pakken, met name bij het waarborgen van een onafhankelijk, onpartijdig, verantwoordingsplichtig en efficiënt gerechtelijk apparaat en bij de bestrijding van corruptie en georganiseerde criminaliteit, alsmede bij de bescherming van grondrechten, onder meer de rechten van personen die tot minderheden behoren, de niet-discriminerende behandeling van nationale minderheden en de bestrijding van discriminatie van kwetsbare groepen zoals de Roma en lesbiennes, homoseksuelen, biseksuelen, transgenders en interseksuelen (LGBTI). De situatie op het gebied van de vrijheid van meningsuiting en de onafhankelijkheid van de media blijft bijzonder ernstige zorgen baren, waarop prioritair op een vastberaden en doeltreffende manier een antwoord moet worden geboden. Er moeten dringend concrete stappen worden ondernomen om intimidatie van, bedreigingen aan en aanvallen op journalisten te voorkomen, en om zulke zaken op te lossen wanneer ze zich voordoen. Voorts moet meer werk worden gemaakt van de bevordering van gendergelijkheid en de eerbiediging van vrouwen- en kinderrechten. Tevens moeten de overheidsdiensten verder worden hervormd om het bestuur op alle niveaus te versterken en te verbeteren. De Raad neemt met bezorgdheid nota van de tendens om parlementen te boycotten. Een inclusieve politieke dialoog, met name in de parlementen, en een sterkere rol voor maatschappelijke organisaties blijven essentiële onderdelen van een goed werkende democratie. De Raad benadrukt het belang van vrije, eerlijke en transparante verkiezingen, conform de normen van de OVSE.

6. Met betrekking tot de economische criteria verwelkomt en deelt de Raad de analyse van de Commissie dat de belangrijke structurele economische en sociale uitdagingen moeten worden aangepakt. De Raad moedigt alle partners aan om op basis van hun economische hervormingsprogramma's uitvoering te geven aan de maatregelen die zijn vervat in de gezamenlijke conclusies van de economische en financiële dialoog tussen de EU en de Westelijke Balkan en Turkije van 25 mei 2018. Economische hervormingen en een solidere rechtsstaat leveren voordelen op die elkaar versterken. De Raad onderstreept hoe belangrijk het is dat structurele uitdagingen worden aangepakt en het economisch bestuur, het concurrentievermogen, het ondernemingsklimaat, het investeringsklimaat, de houdbaarheid van de overheidsfinanciën, de groei en de banencreatie worden verbeterd. De Raad herhaalt hoe belangrijk het is dat braindrain wordt tegengegaan, nieuwe mogelijkheden worden gecreëerd en wordt gezorgd voor een positief perspectief voor de jeugd.
7. Goede nabuurschapsbetrekkingen en regionale samenwerking blijven essentiële elementen van het uitbreidingsproces en van het stabilisatie- en associatieproces. De Raad is ingenomen met de vorderingen en wijst andermaal op het belang van regionale samenwerking, waarop ook tijdens de top van Sofia de nadruk is gelegd, en met name van connectiviteit binnen de regio en met de EU. Hij steunt ten volle constructieve initiatieven en structuren die inclusieve regionale samenwerking versterken. De Raad roept op tot nadere inspanningen om de last van het verleden weg te werken en voorwaarden te scheppen voor verzoening, onder meer door het bevorderen van een klimaat van verdraagzaamheid. Daden en woorden die de betrekkingen van goed nabuurschap en de vreedzame regeling van geschillen schaden, moeten worden vermeden. Er zijn doorslaggevende inspanningen en een zeer sterke politieke vastberadenheid nodig om ervoor te zorgen dat onopgeloste bilaterale geschillen worden geregeld. De Raad herhaalt voorts dat het zaak is binnenlandse oorlogsmisdrijven zonder discriminatie te vervolgen, straffeloosheid tegen te gaan en de verantwoordingsplicht te waarborgen; daartoe moet op zinvolle wijze regionaal worden samengewerkt, en moet volledig worden samengewerkt met en steun worden verleend aan het mechanisme voor de internationale straftribunalen en de Speciale Kamers. Openstaande geschillen en kwesties moeten in overeenstemming met het internationaal recht en de gevestigde beginselen, onder meer het akkoord inzake statenopvolgingskwesties, worden opgelost.

8. De Raad brengt in herinnering dat het belangrijk is dat de samenwerking rond kwesties van buitenlands beleid verder wordt verdiept, en verwacht dat de standpunten beter worden afgestemd op het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid van de EU, met name betreffende kwesties waarbij grote gemeenschappelijke belangen op het spel staan, zoals beperkende maatregelen en het aanpakken van hybride bedreigingen. De keuze voor toetreding tot de EU betekent delen van de beginselen, waarden en doelstellingen die de Unie in haar nabuurschap en daarbuiten wil bevorderen, inclusief volledige aanpassing aan het buitenlands en veiligheidsbeleid en het zich onthouden van maatregelen die daar afbreuk aan doen.
9. De Raad onderkent met name het belang van visumliberalisering voor burgers, maar moedigt de Commissie aan de vervulling van alle gestelde voorwaarden voor visumliberalisering nauwgezet te blijven volgen, onder meer via haar toezichtsmechanisme. De Raad memoreert het opschortingsmechanisme en moedigt de betrokken autoriteiten aan meer te doen om de stroom van kennelijk ongegronde asielverzoeken in te dammen.
10. Terrorisme, radicalisering en georganiseerde criminaliteit blijven een gevaar vormen voor de veiligheid van de EU en de hele regio. In overeenstemming met eerdere conclusies van de Raad en de Europese Raad herinnert de Raad aan het belang van de externe dimensie van de EU-inspanningen inzake terrorismebestrijding en van verdere intensivering van de samenwerking met Turkije en de Westelijke Balkan op het gebied van terrorismebestrijding, met name in verband met de strijd tegen buitenlandse terroristische strijders, terrorisme-financiering, de voorkoming en bestrijding van radicalisering, verscherpte grenscontroles en de illegale handel in vuurwapens en lichte wapens. Voorts moet meer werk worden gemaakt van de bestrijding van georganiseerde criminaliteit, en moet op dit gebied een solide staat van dienst worden opgebouwd. Herinnerend aan de steun van de EU, met name via het geïntegreerd interneveiligheidsbestuur (IISG), blijft de Raad de partners oproepen om de wettelijke en operationele maatregelen op al deze gebieden te intensiveren en te handhaven.

11. De Raad prijst Turkije en de Westelijke Balkan voor hun hernieuwde inspanningen en constructieve medewerking bij de aanpak van de migratiecrisis, die duidelijke resultaten hebben opgeleverd. De Raad memoreert dat de uitvoering van de verklaring EU-Turkije en de steun voor partners langs de Westelijke Balkanroute dienen te worden voortgezet. Er moet meer worden ondernomen om te voorzien in toereikende bestuurlijke en handhavingscapaciteiten met het oog op het aanpakken van de migratieproblemen, met inbegrip van de bestrijding van de migrantensmokkel. De EU zal financiële steun en technische bijstand blijven verlenen om de samenwerking op dit gebied te versterken, mede door middel van de EU-faciliteit voor vluchtelingen in Turkije.
12. De Raad blijft wijzen op het belang van strategische communicatie om ervoor te zorgen dat het publiek uitbreiding steunt en inzicht verwerft in de voordelen en verplichtingen die bij uitbreiding horen, en dat tegelijkertijd paal en perk wordt gesteld aan desinformatie. De Raad onderstreept dat het tot de verantwoordelijkheid van alle partners behoort om duidelijk te communiceren over die voordelen en verplichtingen, alsmede over de EU-waarden en -perspectieven. Het blijft tevens cruciaal dat de EU en de lidstaten blijven streven naar een meer doeltreffend beleid inzake strategische communicatie, zowel met de partners als met EU-burgers, meer bepaald via de taskforce StratCom Westelijke Balkan.
13. De Raad herinnert aan de doorlopende financiële en technische steun van de EU voor het uitbreidingsproces en het stabilisatie- en associatieproces, met name in de vorm van het instrument voor pretoetredingssteun (IPA II), waarvan de evaluatie halverwege is afgerond. Het accent moet blijven liggen op de belangrijkste prioriteiten en nauwere samenhang tussen de financiële steun en de algemene voortgang bij de uitvoering van de pretoetredingsstrategie, ook via de betaling van een prestatiebeloning op basis van de gemaakte vorderingen en behaalde resultaten.
14. De Raad is verheugd over de start van de prioriteitenagenda van Sofia, waarin wordt voortgebouwd op de relevante aspecten van de mededeling van de Commissie van 6 februari 2018.

UITBREIDING

MONTENEGRO

15. De Raad verwelkomt de algemene vooruitgang in de toetredingsonderhandelingen met Montenegro, waarbij tot dusver 31 van de 35 hoofdstukken werden geopend en 3 hoofdstukken voorlopig werden afgesloten. Aangezien het institutionele kader is voltooid en het wettelijke kader grotendeels aanwezig is, moet het hele rechtsstatelijke bestel nu concretere resultaten en een solide en duurzame staat van dienst opleveren. Met name herinnert de Raad eraan dat vooruitgang in de hoofdstukken betreffende de rechtsstaat en de grondrechten, zoals aangegeven in het onderhandelingskader, bepalend zal blijven voor het tempo van de toetredingsonderhandelingen in het algemeen. Derhalve moet Montenegro zijn hervormingsinspanningen nu richten op het voldoen aan de tussentijdse ijkpunten voor de hoofdstukken 23 en 24, en op de uitvoering van de respectieve actieplannen.
16. De Raad dringt er bij Montenegro sterk op aan om de strijd tegen corruptie, georganiseerde criminaliteit, witwaspraktijken en mensenhandel verder op te voeren, om daarbij werk te maken van doeltreffende onderzoeken, vervolgingen en definitieve veroordelingen, en de inbeslagneming en confiscatie van criminele vermogensbestanddelen te verbeteren. Recente aanvallen op journalisten tonen aan dat de overheid dringend moet zorgen voor een veilig klimaat, dat bevorderlijk is voor de vrijheid van meningsuiting en de onafhankelijkheid van de media. Er zijn verdere inspanningen nodig om het openbaar bestuur voort te hervormen en de onafhankelijkheid van de instellingen te versterken.
17. Met betrekking tot economische hervormingen neemt de Raad, in overeenstemming met de gezamenlijke conclusies van de economische en financiële dialoog tussen de EU en de Westelijke Balkan en Turkije, met tevredenheid nota van de aanhoudende economische groei, en hij moedigt Montenegro aan maatregelen te nemen om de houdbaarheid van zijn overheidsfinanciën te waarborgen, de hoge overheidsschuld te verminderen, het handelstekort te beperken, vaart te zetten achter de hervormingen op belangrijke gebieden als overheidsopdrachten en de arbeidsmarkt, en het ondernemingsklimaat te verbeteren.

18. Wat de verkiezingen betreft, moeten de Montenegrijnse autoriteiten alle door internationale waarnemers gemelde onregelmatigheden aanpakken en vasthouden aan het politieke engagement voor een omvattende, inclusieve hervorming van het kiesstelsel om het vertrouwen in het electorale kader te vergroten. De Raad herhaalt dat het de verantwoordelijkheid van alle partijen blijft om het politieke debat terug naar het parlement te brengen.
19. De Raad is uitermate verheugd over de positieve rol die Montenegro bij de verdere uitbouw van regionale samenwerking en het bevorderen van goede nabuurschapsbetrekkingen blijft vervullen.
20. De Raad prijst Montenegro nadrukkelijk voor zijn consequente medewerking rond kwesties van buitenlands beleid, en met name voor het feit dat Montenegro zich blijft afstemmen op het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid van de EU.

SERVIË

21. De Raad verwelkomt de algemene vooruitgang in de toetredingsonderhandelingen, waarbij tot dusver 14 van de 35 onderhandelingshoofdstukken werden geopend en 2 hoofdstukken voorlopig werden afgesloten. De Raad herinnert eraan dat vooruitgang in de hoofdstukken betreffende de rechtsstaat en de grondrechten, alsmede in de normalisering van de betrekkingen van Servië met Kosovo, zoals aangegeven in het onderhandelingskader, essentieel is en bepalend zal blijven voor het tempo van de toetredingsonderhandelingen in het algemeen. De uitvoering van de tussentijdse ijkpunten voor de hoofdstukken 23 en 24 en van de respectieve actieplannen, moet verder als richtsnoer worden gebruikt voor toekomstige hervormingen en zo tot een solide staat van dienst leiden.
22. De Raad is ingenomen met de gehechtheid van de Servische regering aan de strategische doelstelling van toetreding tot de EU, die andermaal werd bekrachtigd. Het is van cruciaal belang dat deze strategische keuze nu actief en ondubbelzinnig wordt meegedeeld in het publiek debat.

23. De Raad vraagt Servië met aandrang zijn hervormingsinspanningen op het gebied van de rechtsstaat aanzienlijk op te voeren, en met name de onafhankelijkheid en algehele doeltreffendheid van het rechtssysteem te garanderen. Bijzondere aandacht dient uit te gaan naar de effectieve doorvoering van hervormingen op dit gebied, en naar tastbare resultaten en een duurzame staat van dienst met doeltreffende onderzoeken, vervolgingen en definitieve veroordelingen, met name wat betreft de bestrijding van corruptie, georganiseerde criminaliteit en het witwassen van geld. Dat er geen vooruitgang wordt geboekt op het gebied van de vrijheid van meningsuiting, is steeds zorgwekkender. De autoriteiten moeten een veilig klimaat garanderen dat bij voorrang bevorderlijk is voor de ongehinderde uitoefening van het recht op vrije meningsuiting en voor de onafhankelijkheid van de media, mede door de inspanningen te intensiveren om gevallen van aanvallen op journalisten te onderzoeken. Servië moet bijzondere aandacht besteden aan de volledige eerbiediging van de grondrechten, inclusief de bescherming van de meest kwetsbare groepen, en aan de niet-discriminerende behandeling van nationale minderheden in heel Servië, vooral op gebieden als onderwijs, het gebruik van minderheidstalen, toegang tot de media en erediensten in minderheidstalen. Gevallen van haatzaaiende uitslatingen, intimidatie en aanvallen moeten onmiddellijk daadkrachtig worden aangepakt. De Raad vraagt nogmaals om de daadwerkelijke implementatie van de desbetreffende strategische documenten. Voorts moeten de transparantie, inclusiviteit en de kwaliteit van het wetgevingsproces worden verbeterd, onder meer door het bevorderen van een gunstig klimaat voor het maatschappelijk middenveld. Verdere vorderingen met de goede werking van onafhankelijke organen en van democratische instellingen, waaronder parlementair toezicht, evenals met de grondwettelijke hervormingen, zijn dringend nodig. Naar aanleiding van de jongste verkiezingen onderstreept de Raad dat de aanbevelingen van internationale verkiezingswaarnemers prioritair moeten worden opgevolgd. De Raad onderstreept tevens het belang van het intern afhandelen van oorlogsmisdaden en van volledige samenwerking met het Mechanisme voor de internationale straftribunalen.
24. Met betrekking tot economische hervormingen neemt de Raad, in overeenstemming met de gezamenlijke conclusies van de economische en financiële dialoog tussen de EU en de Westelijke Balkan en Turkije, met voldoening nota van de aanhoudende vooruitgang die wordt geboekt, en hij moedigt Servië aan het ondernemingsklimaat verder te verbeteren, de overheidsschuld aan te pakken en vorderingen te maken met de uitvoering van structurele hervormingen, met name in de energie- en de vervoerssector, op de arbeidsmarkt, bij de belastingdienst en op het gebied van overheidsopdrachten, met inbegrip van de herstructurering en privatisering van overheidsbedrijven.

25. Wat de door de EU gefaciliteerde dialoog tussen Belgrado en Pristina betreft, is de Raad ermee ingenomen dat beide partijen zich er ten overstaan van de hoge vertegenwoordiger toe hebben verbonden te werken aan een alomvattende normalisering van de betrekkingen, onder meer in de vorm van een juridisch bindende overeenkomst, wat cruciaal is voor hun respectieve Europese trajecten en essentieel voor duurzame stabiliteit in de regio.
26. De Raad is ingenomen met de start - weliswaar met grote vertraging - van de werkzaamheden van het managementteam inzake de opstelling van het statuut van de associatie/gemeenschap van gemeenten met een Servische meerderheid in Kosovo overeenkomstig het Akkoord van Brussel van 2013 en het akkoord van augustus 2015, en verwacht dat beide partijen zich constructief zullen opstellen in het proces, zodat deze reeds lang gedane toezegging spoedig gestand kan worden gedaan. De Raad vraagt dat de resterende horden in de uitvoering van het akkoord over energie snel worden genomen. Gezien het trage tempo van de vorderingen beklemtoont de Raad dat alle andere reeds eerder gesloten akkoorden volledig moeten worden uitgevoerd, en in het bijzonder die over de brug van Mitrovica, geïntegreerd grensbeheer en de wederzijdse erkenning van diploma's. De Raad dringt er bij Servië op aan dat het spoedig te goeder trouw uitvoering geeft aan zijn deel van alle voorgaande akkoorden en een constructieve dialoog met Kosovo aangaat met het oog op de opstelling en uitvoering van toekomstige akkoorden. De Raad is ingenomen met de uitvoering van het akkoord inzake justitie in het najaar van 2017, dat de werking van een geïntegreerd gerechtelijk apparaat in Kosovo garandeert en alle gemeenschappen toegang tot de rechter biedt. De Raad zal er nauwlettend op toezien dat Servië zich blijft inzetten voor een zichtbare en duurzame verdere normalisering van zijn betrekkingen met Kosovo, zodat Servië en Kosovo hun respectieve toetredingstrajecten kunnen aanhouden zonder de ander in de weg te zitten en in het vooruitzicht dat beide al hun rechten kunnen uitoefenen en al hun verantwoordelijkheden kunnen vervullen. De Raad uit zijn waardering voor het werk dat de hoge vertegenwoordiger heeft verricht bij het faciliteren van de dialoog en ziet uit naar haar verdere intensieve samenwerking met de partijen met het oog op een algehele normalisatie.
27. De Raad roept Servië er opnieuw toe op zich geleidelijk bij het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid van de EU aan te sluiten, conform het onderhandelingskader, en de huidige neerwaartse trend bij voorrang om te buigen.

28. De Raad roept Servië er tevens toe op niet af te wijken van het gemeenschappelijk visum-beleid van de EU, omdat recente praktijken, zoals de sluiting van visumliberaliserings-overeenkomsten met bepaalde derde landen, aanleiding tot bezorgdheid geven.
29. De Raad is ingenomen met de constructieve betrokkenheid van Servië bij regionale samenwerking en spoort Servië ertoe aan zich te blijven inspannen voor betere nabuurschapsbetrekkingen.

TURKIJE

30. De Raad bevestigt opnieuw dat hij aan veel belang hecht aan de EU-betrekkingen met Turkije, een cruciale partner. Hij blijft hechten aan een open en openhartige dialoog, het oplossen van gemeenschappelijke problemen en samenwerking op essentiële gebieden van gemeenschappelijk belang, zoals migratie, terrorismebestrijding, energie, vervoer, economie en handel. De Raad prijst Turkije voor zijn grote inspanningen bij de opvang en het lenigen van de noden van meer dan 3,5 miljoen vluchtelingen. De blijvende uitvoering van de verklaring EU-Turkije, waarmee de irreguliere en gevaarlijke oversteek wordt beperkt en levens worden gered in de Egeïsche Zee, is in het belang van beide partijen en blijft cruciaal. Versterkt beheer van de gemeenschappelijke grenzen met de EU blijft een prioriteit. In afwachting van de volledige en daadwerkelijke uitvoering van de overnameovereenkomst tussen de EU en Turkije ten aanzien van alle lidstaten, moeten de bestaande bilaterale overnameovereenkomsten en bepalingen in soortelijke overeenkomsten en regelingen met EU-lidstaten op passende wijze worden uitgevoerd. Samenwerking op het gebied van justitie en binnenlandse zaken met alle EU-lidstaten blijft essentieel.

31. De Raad herinnert aan zijn conclusies van 18 juli 2016, waarin de poging tot staatsgreep van 15 juli onmiddellijk krachtig werd veroordeeld, en solidariteit met de Turkse bevolking evenals volledige steun voor de democratische instellingen van Turkije werd betuigd. De onevenredige schaal waarop naderhand maatregelen werden genomen en de reikwijdte van die maatregelen roepen evenwel ernstige bedenkingen op. De Raad herinnert aan de internationale normen en de verplichtingen die Turkije heeft aanvaard en waartoe het zich heeft verbonden, en roept Turkije op dringend de negatieve trends om te buigen.
32. De Raad is in het bijzonder bezorgd over de aanhoudende en diep verontrustende achteruitgang met betrekking tot de rechtsstaat en de grondrechten, waaronder de vrijheid van meningsuiting. De verslechtering van de onafhankelijkheid en het functioneren van het gerechtelijk apparaat kan niet door de vingers worden gezien, evenmin als de huidige beperkingen, detenties, inhechtenisnemingen, en andere maatregelen tegen journalisten, wetenschappers, leden van politieke partijen, onder wie parlementsleden, mensenrechtenverdedigers, gebruikers van sociale media en anderen die hun grondrechten en fundamentele vrijheden uitoefenen. De Raad geeft nogmaals uiting aan zijn ernstige bezorgdheid over deze negatieve ontwikkelingen, en over de aanhoudende detentie van EU-burgers, waaronder twee Griekse soldaten. Turkije moet dringend daadwerkelijk iets doen aan deze en vele andere ernstige tekortkomingen en onopgeloste problemen die in het verslag van de Commissie worden vermeld. Turkije moet ook intensiever samenwerken met de Raad van Europa en diens bevoegde organen en instellingen, hun belangrijke aanbevelingen opvolgen en alle uitspraken van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens ten uitvoer leggen overeenkomstig artikel 46 van het EVRM. De Raad neemt er specifiek nota van dat de laatste wijzigingen in de Turkse grondwet kritisch werden beoordeeld door de Commissie van Venetië omdat er onvoldoende checks-and-balances zijn en de scheiding der machten in gevaar komt.

33. De Raad blijft van Turkije verwachten dat het zich ondubbelzinnig engageert tot goede betrekkingen met de nabuurschap, de eerbiediging van internationale overeenkomsten, en de vreedzame regeling van geschillen, waarbij het eventueel een beroep kan doen op het Internationaal Gerechtshof. De Raad memoreert en herhaalt eerdere conclusies van de Raad en de Europese Raad op al deze gebieden, onder meer de conclusies van de Europese Raad van 22 maart 2018, waarin de aanhoudende illegale operaties van Turkije in het oostelijke deel van de Middellandse Zee en in de Egeïsche Zee met klem worden veroordeeld, de conclusies van de Raad van 11 december 2006 en de verklaring van 21 september 2005, en roept Turkije op zijn verplichtingen uit hoofde van het onderhandelingskader na te komen, met inbegrip van de volledige en niet-discriminerende uitvoering ten aanzien van alle lidstaten van het aanvullend protocol bij de associatieovereenkomst. De Raad herhaalt dat erkenning van alle lidstaten essentieel is. Turkije moet dreigingen en acties vermijden die de betrekkingen van goed nabuurschap schaden, zijn betrekkingen met de Republiek Cyprus normaliseren en de soevereiniteit van alle lidstaten van de EU over hun territoriale zee en luchtruim evenals al hun soevereine rechten, waaronder het recht op de exploratie en exploitatie van natuurlijke hulpbronnen, eerbiedigen overeenkomstig het EU-recht en het internationale recht, waaronder Unclos. Het blijft van cruciaal belang dat Turkije zich inzet voor en bijdraagt tot een algehele regeling van het probleem Cyprus, inclusief de externe aspecten ervan, binnen het VN-kader overeenkomstig de desbetreffende resoluties van de VN-Veiligheidsraad en conform de beginselen waarop de EU is gegrondvest en het acquis communautaire, en dat het zich onthoudt van activiteiten die bijdragen tot polarisatie in de lidstaten van de EU.
34. De Raad herhaalt zijn oproep aan Turkije zich geleidelijk bij het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid van de EU aan te sluiten en de huidige neerwaartse trend bij voorrang om te buigen, en herinnert aan zijn standpunt over de toetreding van lidstaten tot internationale organisaties.
35. De Raad constateert dat Turkije meer afstand van de Europese Unie neemt. Daarom zijn de toetredingsonderhandelingen met Turkije feitelijk tot stilstand gekomen en kan het openen of sluiten van verdere hoofdstukken niet in overweging worden genomen, en er worden geen verdere werkzaamheden gepland omtrent de modernisering van de douane-unie EU-Turkije.

STABILISATIE- EN ASSOCIATIEPROCES

VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE REPUBLIEK MACEDONIË

36. Het verheugt de Raad dat het land zijn diepe politieke crisis te boven is gekomen, onder meer door de Pržino-overeenkomst te blijven uitvoeren en aanzienlijke vooruitgang te boeken met de dringende hervormingsprioriteiten. De Raad is ermee ingenomen dat de nieuwe regering sinds mei 2017, zelfs in een moeilijke politieke context, aanmerkelijke stappen heeft gezet om geleidelijk aan weer een cultuur van compromisbereidheid in te stellen door alle belanghebbenden, ook de oppositie, de hand te reiken, de democratie en de rechtsstaat te versterken, een echte wil te tonen om op inclusieve en transparante wijze te hervormen, en contacten met de buurlanden heeft gelegd in een geest van betrekkingen van goed nabuurschap.
37. Op 11 december 2016 vonden vervroegde parlementsverkiezingen plaats in het kader van de Pržino-overeenkomst, en in oktober 2017 werden tevens lokale verkiezingen gehouden. De Raad neemt er nota van dat het OVSE/ODIHR deze meest recente verkiezingen als open beschouwde, en dat de eerbiediging van de fundamentele vrijheden heeft bijgedragen tot het houden van democratische verkiezingen. De Raad onderkent dat er vorderingen zijn gemaakt met de uitvoering van de aanbevelingen van het OVSE/ODIHR en het herstel van het vertrouwen van de burgers in de verkiezingsprocessen.
38. De Raad is ingenomen met de eerste concrete vooruitgang op weg naar het herstel van de onafhankelijkheid van het gerechtelijk apparaat, waardoor het werk van de rechtbanken en de follow-up van de werkzaamheden van het bureau van de speciale aanklager zullen verbeteren, en een begin zal worden gemaakt met de ombuiging van de achteruitgang van de vorige jaren. De Raad wijst nogmaals op het belang van verdere vaststelling van wettelijke aansprakelijkheid voor het verkeerd handelen dat door de afgeluisterde gesprekken van 2015 aan het licht is gebracht en de daarmee samenhangende gebreken in het toezicht, en van de vaststelling van de verantwoordelijkheid voor de aanval op het Parlement van 27 april 2017. De Raad moedigt de verdere uitvoering van de strategie voor justitiële hervormingen aan, evenals verdere inspanningen om lopende aanbevelingen uit te voeren, meer tastbare resultaten te bereiken en te garanderen dat het gerechtelijk apparaat onafhankelijk kan functioneren.

39. De Raad neemt met voldoening nota van de vorderingen met de uitvoering van de hervormingsagenda van de EU. Hij spoort alle partijen aan de constructieve dialoog in stand te houden en het huidige hervormingselan te blijven versterken, met name op cruciale gebieden van de rechtsstaat als de bestrijding van corruptie en georganiseerde criminaliteit, de hervorming van het gerechtelijk apparaat, de bestrijding van radicalisering en terrorisme, en de hervorming van de inlichtingendiensten. Hij benadrukt het belang van gedepolitiseerde en op verdiensten gebaseerde overheidsdiensten, verkiezingshervormingen, mediavrijheid, en een verscherpt toezicht op de uitvoerende macht. Tevens wijst de Raad nogmaals op het belang van de daadwerkelijke uitvoering van lopende en geplande hervormingen.
40. De Raad is ingenomen met de constructieve rol van het maatschappelijk middenveld bij de ondersteuning van de democratische omvormingsprocessen, de aanzienlijke verbetering van het klimaat waarin het maatschappelijk middenveld opereert en de gehechtheid aan echte dialoog en inclusiviteit waarvan de overheid blijk geeft. De Raad herinnert aan het belang van goede betrekkingen tussen de bevolkingsgroepen, steunt het engagement van de overheid en is ermee ingenomen dat er een aantal stappen is gezet om meer vertrouwen te wekken tussen de gemeenschappen en het kaderakkoord van Ohrid verder uit te voeren.
41. De Raad is verheugd over de opmerkelijke verbetering in het kader voor het beheer van de overheidsfinanciën en de transparantie ervan. De Raad roept het land ook op om, conform de gezamenlijke conclusies van de economische en financiële dialoog tussen de EU en de Westelijke Balkan en Turkije, werk te maken van belangrijke uitdagingen zoals bestrijding van de informele economie en corruptie, het aanpakken van het gebrek aan systematische en efficiënte rechtshandhaving en het niet-transparante wetgevingskader, het aanpakken van de hoge werkloosheid onder jongeren en vrouwen, en het moderniseren van het onderwijsstelsel op alle niveaus.
42. De Raad neemt met voldoening nota van de betere aansluiting van het land bij het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid van de EU en moedigt het aan daar verder verbetering in te brengen.

43. Zoals verklaard in eerdere conclusies van de Europese Raad en van de Raad, is het onderhouden van betrekkingen van goed nabuurschap, zoals een door onderhandelingen onder auspiciën van de VN bereikte, voor beide partijen aanvaardbare oplossing van de naamkwestie, van wezenlijk belang. De Raad is bijzonder ingenomen met de ondertekening van het akkoord over de naamkwestie met Griekenland, waardoor de langlopende besprekingen worden afgerond, en ziet uit naar de ratificatie en uitvoering ervan. De Raad is tevens ingenomen met de sluiting van het Verdrag inzake vriendschap, goed nabuurschap en samenwerking met Bulgarije en benadrukt het belang van de aanhoudende uitvoering daarvan. Deze twee belangrijke stappen zouden daadwerkelijk een einde moeten maken aan eventuele aanspraken op basis van een verkeerde interpretatie van de geschiedenis.
44. In het licht van bovengenoemde vorderingen, in het bijzonder met de uitvoering van de Pržino-overeenkomst, de dringende hervormingsprioriteiten en het positieve elan als gevolg van het akkoord met Griekenland over de naamkwestie, komt de Raad overeen positief te reageren op deze vorderingen van de voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië en zet hij het traject uit naar het openen van toetredingsonderhandelingen in juni 2019. Bijgevolg onderstreept de Raad dat de voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië absoluut concrete vorderingen moet blijven maken met de dringende hervormingsprioriteiten en verdere tastbare resultaten moet boeken in de strijd tegen corruptie, waarbij het huidige elan van de hervormingen moet worden gehandhaafd en versterkt. De Raad roept daartoe de Commissie op bovengenoemde hervormingsinspanningen van de voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië op de voet te volgen, en hij zal de vorderingen beoordelen op basis van het jaarverslag van de Commissie. De Raad herinnert eraan dat het besluit tot het openen van onderhandelingen met de voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië afhankelijk is van de voltooiing van de nationale parlementaire procedures en de goedkeuring van de Europese Raad, en spoedig daarna, uiterlijk eind 2019, zal worden gevolgd door de eerste intergouvernementele conferentie, afhankelijk van de geboekte vooruitgang. De Raad onderstreept dat deze beoordeling van de vorderingen verdere tastbare en duurzame resultaten moet bevatten, met name met betrekking tot:
- justitiële hervormingen en proactieve onderzoeken, vervolgingen en definitieve veroordelingen in zaken van corruptie en georganiseerde criminaliteit, ook op hoog niveau;
 - een hervorming van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten;
 - een hervorming van de overheidsadministratie.

De Raad neemt nota van het voornemen van de Commissie om de nodige voorbereidende werkzaamheden aan te vatten.

ALBANIË

45. De Raad is ingenomen met de gestage vorderingen van Albanië bij het doorvoeren van hervormingen in verband met de vijf kernprioriteiten: hervorming van de overheidsdiensten, hervorming van het gerechtelijk apparaat, de bestrijding van corruptie, de bestrijding van georganiseerde criminaliteit en de bescherming van de mensenrechten, waaronder de rechten van personen die tot minderheden behoren en eigendomsrechten. De institutionele herstructurering van het gerechtelijk apparaat is aan de gang, als hoeksteen van een alomvattende justitiële hervorming. De herbeoordeling van rechters en aanklagers (doorlichting) is van start gegaan en levert de eerste tastbare resultaten op, ook wat betreft hooggeplaatste leden van het gerechtelijk apparaat, zulks onder toezicht van het internationaal monitoringbureau. De Raad moedigt Albanië aan zijn goede samenwerking met het internationaal monitoringbureau voort te zetten. De Raad spoort Albanië aan voort te bouwen op de vooruitgang die tot dusver is geboekt en krachtdadig door te gaan met de justitiële hervormingen, die gericht zijn op meer onafhankelijkheid, verantwoordingsplicht, professionaliteit en efficiëntie van het gerechtelijk apparaat, met name door het doorlichtingsproces, dat cruciaal is voor het welslagen daarvan, krachtdadig voort te zetten.
46. De Raad juicht de inspanningen toe voor de opbouw van een solide staat van dienst inzake proactieve onderzoeken, vervolgingen en uiteindelijke veroordelingen in de strijd tegen corruptie en georganiseerde criminaliteit, en neemt er nota van dat het ontmantelen van georganiseerde criminele groepen een belangrijke uitdaging blijft. De Raad benadrukt hoe belangrijk het is dat Albanië verder tastbare en duurzame resultaten nastreeft, meer specifiek bij het bestrijden van de teelt van en de handel in drugs. De Raad moedigt Albanië aan meer en intensievere inspanningen te leveren om de cannabisteelt terug te dringen, op basis van de eerste belangrijke resultaten van de afgelopen maanden. De Raad prijst Albanië voor zijn nauwe en verdiepte samenwerking met wetshandhavingsinstanties van de EU-lidstaten, en verwacht dat deze praktijk die beide partijen tot voordeel strekt, wordt voortgezet.

47. De Raad wijst er tevens op dat Albanië zijn inspanningen op al deze gebieden moet intensiveren en ervoor moet zorgen dat verdere tastbare resultaten worden geboekt, ook in de strijd tegen corruptie op hoog niveau, alsmede bij het ontmantelen van georganiseerde criminele netwerken. Er moet worden voorzien in een systematische justitiële follow-up van succesvolle wetshandhavingsoperaties. In het kader van de huidige hervorming van het gerechtelijk apparaat moeten de gespecialiseerde instellingen voor de bestrijding van corruptie en georganiseerde criminaliteit nog steeds worden ingesteld conform het reeds bestaande rechtskader. De opbouw van een solide staat van dienst inzake proactieve onderzoeken, vervolgingen en veroordelingen in de strijd tegen georganiseerde criminaliteit en corruptie, op alle niveaus, blijft een cruciale langetermijndoelstelling die verdere gestructureerde en consistente inspanningen vergt.
48. De Raad herhaalt dat er doeltreffende wetgevings- en beleidsmaatregelen moeten worden genomen om de mensenrechten beter te beschermen en het antidiscriminatiebeleid te versterken, onder meer wat de gelijke behandeling en de rechtspositie van minderheden in heel Albanië betreft, en dat moet worden gezorgd voor een consistente toepassing van de kaderwet door in uitvoeringswetten alle openstaande kwesties, waaronder het recht op vrijwillige zelfidentificatie, te regelen. De Raad herhaalt ook dat de eigendomsrechten efficiënt moeten worden toegepast.
49. De Raad stelt dat een consistente en constructieve dialoog tussen de regering en de oppositie over EU-gerelateerde hervormingen essentieel blijft om vooruitgang te boeken met de hervormingsagenda in het belang van de burgers en om het land dichterbij de EU te brengen.
50. De Raad herhaalt dat Albanië meer hervormingen moet doorvoeren om het concurrentievermogen te vergroten en de informele economie tegen te gaan. Conform de gezamenlijke conclusies van de economische en financiële dialoog tussen de EU en de Westelijke Balkan en Turkije moedigt de Raad Albanië aan het ondernemings- en investeringsklimaat verder te verbeteren, en daarbij ook de toepassing van de eigendomsrechten te waarborgen, op vastberaden wijze te streven naar een consolidatie van de overheidsfinanciën en de belastingdiensten te versterken. Het verheugt de Raad dat er enige vorderingen zijn gemaakt op het gebied van liberalisering van de energiemarkt, vervoersinfrastructuur en digitalisering. De Raad moedigt Albanië aan stappen te ondernemen om het probleem van het afvalbeheer aan te pakken.

51. De Raad is vol lof over het feit dat Albanië zich volledig naar het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid van de EU blijft richten. De Raad verwelkomt de inzet en de vorderingen op het gebied van terrorismebestrijding en de bestrijding van gewelddadig extremisme, en moedigt Albanië aan zich daarvoor verder in te spannen.
52. De Raad is ingenomen met het niet-aflatende constructieve engagement van Albanië voor regionale samenwerking. De Raad is er tevens mee ingenomen dat Albanië de dialoog met de buurlanden heeft opgevoerd met als doel belangrijke bilaterale kwesties aan te pakken en te zorgen voor goede nabuurschapsbetrekkingen, die van essentieel belang blijven.
53. De Raad stelt verheugd vast dat Albanië meer werk maakt van doeltreffende maatregelen voor het beperken van het hoge aantal kennelijk ongegronde asielaanvragen die door Albanese burgers worden ingediend bij EU-lidstaten en met de Schengenruimte geassocieerde landen. Deze maatregelen moeten worden voortgezet, in combinatie met een aanhoudende samenwerking en dialoog met de meest getroffen landen, totdat duurzame resultaten worden bereikt.
54. In het licht van bovengenoemde vorderingen, in het bijzonder met de vijf topprioriteiten, komt de Raad overeen positief te reageren op deze vorderingen van Albanië en zet hij het traject uit naar het openen van toetredingsonderhandelingen in juni 2019. Bijgevolg benadrukt de Raad dat Albanië de vorderingen met de hervorming van het justitiële stelsel absoluut verder moet consolideren, met name door middel van het doorlichtingsproces, en verdere tastbare resultaten moet boeken in de strijd tegen corruptie op alle niveaus en in de strijd tegen de georganiseerde criminaliteit, met name wat betreft de teelt van en de handel in drugs, waarbij de huidige hervormingsdynamiek moet worden aangehouden en versterkt. Dit omvat onder meer:
- verdere vorderingen maken met de herbeoordeling van rechters en aanklagers, met name het afwerken van alle prioritaire dossiers, en het voltooien van de instelling van de onafhankelijke justitiële structuren, zoals is bepaald in de grondwets hervorming;
 - voltooien van de instelling van gespecialiseerde organen, namelijk de speciale structuur ter bestrijding van corruptie en georganiseerde criminaliteit (SPAK) en de nationale recherche (NBI) en het hof;
 - uitbouwen van de staat van dienst op het gebied van proactieve onderzoeken, vervolgingen en definitieve veroordelingen in de strijd tegen corruptie en georganiseerde criminaliteit, ook op hoog niveau.

De Raad roept daartoe de Commissie op bovengenoemde hervormingsinspanningen van Albanië op de voet te volgen, en hij zal de vorderingen beoordelen op basis van het jaarverslag van de Commissie. De Raad herinnert eraan dat het besluit tot het openen van onderhandelingen met Albanië afhankelijk is van de voltooiing van de nationale parlementaire procedures en de goedkeuring van de Europese Raad, en spoedig daarna, uiterlijk eind 2019, zal worden gevolgd door de eerste intergouvernementele conferentie, afhankelijk van de geboekte vooruitgang. De Raad onderstreept dat deze beoordeling van de vorderingen verdere tastbare en duurzame resultaten moet bevatten, met name met betrekking tot de rechtsstaat. Inzake verkiezingen vindt de Raad het bijzonder belangrijk dat Albanië gevolg geeft aan de resterende aanbevelingen van het Bureau voor Democratische Instellingen en Mensenrechten van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa. De Raad hecht tevens bijzonder belang aan de niet-aflatende inspanningen van Albanië om het aantal kennelijk ongegronde asielaanvragen terug te dringen, en verzoekt de Commissie ervoor te zorgen dat hiermee rekening wordt gehouden.

De Raad neemt nota van het voornemen van de Commissie om de nodige voorbereidende werkzaamheden aan te vatten.

BOSNIË EN HERZEGOVINA

55. Het verheugt de Raad dat het land via het coördinatiemechanisme de laatste hand heeft gelegd aan de antwoorden op de vragenlijst voor het advies van de Commissie over de aanvraag tot EU-lidmaatschap van Bosnië en Herzegovina, en de Raad roept Bosnië en Herzegovina op verder gebruik te maken van dit belangrijke mechanisme voor de opstelling van samenhangende en omvattende nationale strategische documenten, met inbegrip van die documenten waar in het kader van de stabilisatie- en associatieovereenkomst om is verzocht. De Raad herinnert eraan dat de aanvraag tot EU-lidmaatschap van Bosnië en Herzegovina van februari 2016 een strategisch engagement voor toenadering tot de EU inhoudt, maar dat dit engagement dringend moet worden omgezet in alomvattende hervormingsresultaten op het terrein. De Raad is ingenomen met de aanneming van een aantal op de EU gerichte hervormingen in Bosnië en Herzegovina, onder meer op het gebied van accijnzen of van nationale strategieën voor het milieu en plattelandsontwikkeling. De Raad neemt er echter met bezorgdheid nota van dat verdeeldheid zaaiende retoriek en het voeren van campagne nog voor de verkiezingsperiode is begonnen, het tempo van de hervormingen, met name wat betreft de hervormingsagenda, aanzienlijk heeft vertraagd.

56. De Raad herinnert eraan dat van Bosnië en Herzegovina wordt verwacht dat het de volledige en effectieve uitvoering van de hervormingsagenda waarborgt, conform het actieplan waarover de autoriteiten van Bosnië en Herzegovina overeenstemming hebben bereikt en in nauw overleg met het maatschappelijk middenveld, ten voordele van de bevolking en in nauwe samenwerking met de Europese Unie, de internationale financiële instellingen en de internationale partners. Inclusieve sociaal-economische hervormingen, het versterken van de rechtsstaat, daaronder begrepen het versterken van de onafhankelijkheid, de onpartijdigheid, de verantwoordingsplicht, het professionalisme en de efficiëntie van de rechterlijke macht, de bestrijding van corruptie en georganiseerde criminaliteit, van radicalisering en terrorisme en van irreguliere migratie, de hervorming van de overheidsdiensten conform Europese normen op alle bestuursniveaus, alsmede de verdere verbetering van samenwerking tussen alle bestuursniveaus, blijven belangrijke prioriteiten.

De Raad betreurt het gebrek aan vooruitgang op het gebied van de vrijheid van meningsuiting en de totstandbrenging van onafhankelijke media, en vraagt Bosnië en Herzegovina dat het meer doet om deze problematiek aan te pakken.

57. De Raad roept Bosnië en Herzegovina op om met de hoogste prioriteit bepalingen van zijn wetboek van strafrecht conform internationale normen aan te nemen. Hij vraagt ook dat de wet inzake belangenconflicten en de wet over de inlichtingendiensten in hun geheel worden aangenomen.

58. De Raad neemt nota van de aankondiging van algemene verkiezingen op 7 oktober 2018. De Raad betreurt het dat de politieke partijen tot nu toe geen bereidheid hebben getoond om compromissen te sluiten, en verzoekt de autoriteiten van Bosnië en Herzegovina met klem om het kiesstelsel dringend te hervormen opdat uitvoering kan worden gegeven aan de verkiezingsresultaten van oktober 2018. In dit verband moeten alle politieke leiders hun verantwoordelijkheid opnemen en een oplossing vinden voor het Huis van Volkeren van de Federatie. De Raad acht het belangrijk dat de hervormingen van het kiesstelsel in een geest van dialoog worden benaderd, waardoor Bosnië en Herzegovina ook wordt aangespoord om de OVSE-ODIHR-aanbevelingen uit te voeren en aldus dichterbij Europese normen te komen, met het oog op betere democratische verkiezingsprocessen in de toekomst. De Raad is zich er ook van bewust dat andere verkiezingsgerelateerde kwesties, waaronder bepalingen voor het houden van lokale verkiezingen in Mostar en het presidentschap van Bosnië en Herzegovina, te zijner tijd na de verkiezingen moeten worden behandeld conform Europese normen; in dit verband onderstreept de Raad dat er geen wetgevende of politieke stappen mogen worden ondernomen die de uitvoering van de Sejdić-Finci-uitspraak en soortgelijke uitspraken zouden bemoeilijken. Deze hervormingen mogen echter niet de verdere uitvoering van de hervormingsagenda in het gedrang brengen.
59. De Raad herhaalt voorts dat hij het EU-perspectief van Bosnië en Herzegovina als één verenigd, soeverein land zonder voorbehoud steunt en roept alle autoriteiten en politieke krachten in Bosnië en Herzegovina op de in het verleden gewortelde, verdeeldheid zaaiende retoriek achter zich te laten, een einde te maken aan de verheerlijking van veroordeelde oorlogsmisdadigers en actief te ijveren voor verzoening, onder meer door onderwijs. De Raad moedigt Bosnië en Herzegovina aan actief te blijven deelnemen aan regionale samenwerking en de totstandbrenging van goede betrekkingen met de buurlanden.

60. De Raad verwelkomt de vorderingen op het gebied van economische ontwikkeling en concurrentievermogen. Conform de gezamenlijke conclusies van de economische en financiële dialoog tussen de EU en de Westelijke Balkan en Turkije roept de Raad Bosnië en Herzegovina echter op werk te maken van belangrijke uitdagingen zoals de zwakke rechtsstaat, een nog steeds pover ondernemingsklimaat, het gebrek aan een gemeenschappelijke economische ruimte, een versnipperde regelgeving, een grote en inefficiënte overheid, een belangrijke informele economie, beperkte toegang tot financiering voor bepaalde segmenten van de economie, corruptie, onevenwichtigheden op de arbeidsmarkt met hoge structurele werkloosheid en een lage werkgelegenheidsgraad als gevolg van een slecht onderwijssysteem, geringe institutionele capaciteit en een weinig bevorderlijk investeringsklimaat, alsmede om het omvattende kader voor bankafwikkeling te versterken. Ook herhaalt de Raad dat de autoriteiten van Bosnië en Herzegovina meer werk moet maken van milieubescherming.
61. De Raad moedigt de autoriteiten van Bosnië en Herzegovina op alle niveaus aan actief deel te nemen aan het proces voor de opstelling van het advies van de Commissie en hun bijdrage te leveren in antwoord op de verzoeken van de Commissie. De Raad vraagt de Commissie om bij het opstellen van het advies speciale aandacht te besteden aan de tenuitvoerlegging van de uitspraak in de zaak Sejdić-Finci. Erkennend dat in de grondwet van Bosnië en Herzegovina is vastgelegd dat Bosniërs, Kroaten en Serviërs de constituerende bevolkingsgroepen zijn (samen met andere), herhaalt de Raad dat de beginselen gelijkheid van alle burgers en non-discriminatie volledig moeten worden gegarandeerd. De Raad zal het proces van integratie van Bosnië en Herzegovina in de EU opnieuw bespreken op basis van het toekomstige advies van de Commissie over de aanvraag tot EU-lidmaatschap van het land.

KOSOVO

62. De Raad benadrukt het belang van de stabilisatie- en associatieovereenkomst (SAO) met Kosovo en moedigt de verdere uitvoering ervan aan. Deze uitsluitend de EU betreffende overeenkomst, die niet vooruitloopt op de standpunten van de lidstaten over de status van deze partner, vormt het contractueel kader waarbinnen de EU en Kosovo hun samenwerking opvoeren en de balans opmaken van de ontwikkelingen in hun betrekkingen. De overeenkomst biedt Kosovo de kans op duurzame vooruitgang en toenadering tot de Unie, conform het Europees perspectief van de regio, en schept handels- en investeringsmogelijkheden.
63. De Raad is ingenomen met de ratificatie door het Kosovaarse parlement van de overeenkomst inzake grenzen en grensafbakening met Montenegro in maart 2018, waarmee wordt voldaan aan een van de kerncriteria voor visumliberalisering voor Kosovo en waarmee in een geest van goede nabuurschapsbetrekkingen een belangrijk resultaat is geboekt. De Raad neemt er nota van dat de Commissie van plan is een beoordeling te presenteren van het laatste ijkpunt inzake het consolideren van de staat van dienst in de strijd tegen georganiseerde criminaliteit en corruptie, en verzoekt de Commissie te rapporteren of nog steeds wordt voldaan aan de andere ijkpunten.
64. Het verheugt de Raad dat de parlements- en gemeenteraadsverkiezingen van 2017 in Kosovo op de meeste plaatsen goed georganiseerde verkiezingen waren waaraan doorgaans meerdere partijen deelnamen. De verkiezingscampagne werd echter ontsierd door een onmiskenbaar patroon van intimidaties onder Serviërs in vele Servische gemeenschappen in Kosovo. Meer in het algemeen roept de Raad Kosovo op reeds lang bestaande zwakke punten in het verkiezingsproces te verhelpen op basis van de aanbevelingen van de EU-verkiezingswaarnemingsmissies en in nauw overleg met andere internationale actoren, waaronder het ODIHR van de OVSE.

65. De Raad spoort Kosovo aan om zich sterker in te zetten voor een consensus binnen het gehele politieke spectrum teneinde voortgang te maken met de Europese agenda. Het parlement moet zijn prestaties als belangrijkste forum voor wetgevingswerkzaamheden, politieke dialoog en vertegenwoordiging en wat betreft de uitoefening van zijn toezichtstaken, aanzienlijk verbeteren. De Raad spreekt zijn bezorgdheid uit over herhaalde gewelddadige incidenten in het parlement met betrekking tot de stemming over de overeenkomst inzake grenzen en grensafbakening.
66. De Raad verzoekt Kosovo met klem vaart te zetten achter de uitvoering van de brede hervormingen die nodig zijn om zijn verplichtingen krachtens de SAO na te komen en ten volle profijt te trekken van de aldus geboden kansen. De Raad roept Kosovo op extra inspanningen te leveren om de volledige uitvoering van de in november 2016 gelanceerde Europese hervormingsagenda tot een goed einde te brengen, met als doel de rechtsstaat en de sociaal-economische ontwikkeling van Kosovo te verbeteren en resultaten te boeken wat betreft de uitvoering van de SAO.
67. De Raad verwelkomt de verbeteringen in het ondernemingsklimaat en verzoekt Kosovo om, conform de gezamenlijke conclusies van de economische en financiële dialoog tussen de EU en de Westelijke Balkan en Turkije, meer inspanningen te leveren om de corruptie en de informele economie te bestrijden, de hoge werkloosheid, meer bepaald bij jongeren, terug te dringen, het aanbesteden van overheidsopdrachten te verbeteren, de eigendomsrechten van EU-investeerders te beschermen, te zorgen voor effectieve procedures voor het afdwingen van contracten, het onderwijs te verbeteren, de institutionele capaciteit te verhogen, de belastingdiensten te versterken en de bankensector over het algemeen veerkrachtiger te maken. Op het belangrijke gebied van energie dient Kosovo energie-efficiënter te worden, hernieuwbare energie te stimuleren en werk te maken van zijn toezegging om energiecentrale Kosovo A, een van de grootste bronnen van vervuiling in de Westelijke Balkan, te ontmantelen, mede om de kwaliteit van leven te verbeteren.

68. De Raad roept Kosovo op dringend meer inspanningen te leveren om de rechtsstaat te verbeteren, ook wat betreft onafhankelijkheid van de rechterlijke macht en goede rechtsbedeling. De Raad neemt er nota van dat de situatie in het noorden van Kosovo aanleiding geeft tot specifieke problemen, met name de strijd tegen criminele netwerken die dringend een efficiënte samenwerking tussen alle betrokkenen vergt, en blijft diep bezorgd over de moord op Oliver Ivanović in het noorden van Mitrovica in januari 2018. Hij benadrukt dat de daders voor de rechter moeten worden gebracht. Ook moet Kosovo de strijd tegen de georganiseerde misdaad en corruptie blijven opvoeren. De Raad spreekt zijn bezorgdheid uit over de uitzetting van zes Turkse burgers, zonder inachtneming van hun gewaarborgde rechten. De Raad neemt nota van de aanzienlijke vorderingen in de strijd tegen radicalisering, extremisme en terrorisme en moedigt verdere inspanningen aan. In dit verband onderstreept de Raad met name de noodzaak van effectieve en intensieve regionale en internationale samenwerking, onder meer met Europol en Eurojust, met volledige inachtneming van hun reglementering en zonder dat wordt vooruitgelopen op de standpunten van de lidstaten over de status van deze partner.
69. Wat de hervorming van het openbaar bestuur betreft, moet er een systeem worden ingevoerd van op verdiensten gebaseerde transparante werving, bevordering en ontslag van personeel aan de hand van objectieve criteria, ook in het geval van onafhankelijke instellingen en agentschappen, zodat de onafhankelijke werking en het efficiënte beheer van deze organen kan worden gegarandeerd. De mensenrechten moeten in heel Kosovo worden bevorderd en beschermd, daaronder begrepen de algehele bescherming van cultureel en religieus erfgoed. Er moet werk gemaakt worden van de inclusie en bescherming van personen die tot minderheidsgroepen behoren, wat onder meer bijkomende inspanningen vergt met het oog op het uitvoeren van het bestaande rechtskader, het waarborgen van een veilige omgeving en het beschermen van hun eigendomsrechten; ook moeten er inspanningen worden geleverd om de sociale cohesie te versterken.
70. Wat de door de EU gefaciliteerde dialoog tussen Pristina en Belgrado betreft, verheugt het de Raad dat beide partijen aan de hoge vertegenwoordiger hebben toegezegd werk te zullen maken van een algehele normalisering van hun betrekkingen, onder meer in de vorm van een juridisch bindend akkoord, hetgeen van essentieel belang is voor hun Europese traject en voor duurzame regionale stabiliteit.

71. De Raad is ingenomen met de start - weliswaar met grote vertraging - van de werkzaamheden van het managementteam inzake de opstelling van het statuut van de associatie/gemeenschap van gemeenten met een Servische meerderheid in Kosovo overeenkomstig het Akkoord van Brussel van 2013 en het akkoord van augustus 2015, en verwacht dat beide partijen zich constructief zullen opstellen in het proces, zodat deze reeds lang gedane toezegging spoedig gestand kan worden gedaan. De Raad vraagt dat de resterende horden in de uitvoering van het akkoord over energie snel worden genomen. Gezien het trage tempo van de vorderingen beklemt de Raad dat alle andere reeds eerder gesloten akkoorden volledig moeten worden uitgevoerd, en in het bijzonder die over de brug van Mitrovica, geïntegreerd grensbeheer en de wederzijdse erkenning van diploma's. De Raad dringt er bij Kosovo op aan dat het spoedig te goeder trouw uitvoering geeft aan zijn deel van alle voorgaande akkoorden en een constructieve dialoog met Servië aangaat met het oog op de opstelling en uitvoering van toekomstige akkoorden. De Raad is ingenomen met de uitvoering van het akkoord inzake justitie in het najaar van 2017, dat de werking van een geïntegreerd gerechtelijk apparaat in Kosovo garandeert en alle gemeenschappen toegang tot de rechter biedt. De EU zal er nauwlettend op toezien dat Kosovo voort blijft werken aan een zichtbare en duurzame verdere normalisering van zijn betrekkingen met Servië, zodat Kosovo en Servië hun respectieve toetredingstrajecten kunnen aanhouden zonder de ander in de weg te zitten en in het vooruitzicht dat beide al hun rechten kunnen uitoefenen en al hun verantwoordelijkheden kunnen vervullen. De Raad uit zijn waardering voor het werk dat de hoge vertegenwoordiger heeft verricht bij het faciliteren van de dialoog en ziet uit naar haar verdere intensieve samenwerking met de partijen met het oog op een algehele normalisering.
72. De Raad memoreert dat voortgang in het proces van normalisering van de betrekkingen met Servië een essentieel onderdeel van de SAO vormt en de ontplooiing van de betrekkingen en de samenwerking tussen de EU en Kosovo schraagt.
73. Onder verwijzing naar zijn diepe bezorgdheid over de poging tot intrekking van de wetten inzake de Speciale Kamers Kosovo, vraagt de Raad Kosovo met klem dat het blijft vasthouden aan de Speciale Kamers, met volledige inachtneming van zijn internationale verplichtingen, als blijk van zijn oprechte inspanningen om de rechtsstaat, de fundamentele vrijheden, gerechtigheid en verzoening te waarborgen.

74. De Raad is ingenomen met het bereikte akkoord over de verlenging van de EULEX-missie tot en met juni 2020. De Raad roept Kosovo dringend op om doeltreffend en nauw te blijven samenwerken met EULEX en er actief toe bij te dragen dat EULEX haar mandaat ten volle en ongehinderd kan uitvoeren.
75. De Raad is ingenomen met de sluiting en inwerkingtreding van de kaderovereenkomst tussen de Europese Unie en Kosovo inzake de algemene beginselen voor de deelname van Kosovo aan EU-programma's, en benadrukt hoe belangrijk het is voor Kosovo om die programma's optimaal te benutten. Het verheugt de Raad dat Kosovo zal deelnemen aan de programma's Erasmus+, Cosme, Europa voor de burger en Creatief Europa.
-